

Projektna naloga – ZGODOVINA

Primerjava grške in rimske kulture

- RELIGIJA

Grška religija: Politeizem je ena izmed glavnih značilnosti te religije. Grki so verovali v več bogov. Naravne pojave so si razlagali z delovanjem nadnaravnih sil. V grški religiji so ostali sledovi totemizma, a ko je nastala razredna družba, so totemizem zamenjali bogovi v človeški podobi. Ta pojav se imenuje antropomorfizem. Bogovi so živeli na gori Olimp. Imeli so veliko moč nad ljudmi, bili so nesmrtni. Grki so poleg bogov častili še druge junake (polbogovi). O življenju bogov in polbogov pripoveduje grška mitologija. Bogovom so pripisovali človeške lastnosti (ljubosumna Hera, šepavi Hefajst, vzvišen Zevs...). Nesmrtnost, nadnaravna moč in večna mladost so bile lastnosti, ki so jih ločevale od navadnih smrtnikov. Vsako mesto je imelo svojega zaščitnika (Atena – zaščitnica Aten). Na bogove so se obračali kadar so potrebovali pomoč, v zameno pa so jim dajali darove.

Priljubljena so bila tudi razna vedeževanja (opazovanje ptičjega leta, pregledovanje drobovja). Zelo znano je bilo preročišče v Delfih, kjer je prerokovala svečenica Pitija. Govorila je besede, ki so izražale voljo bogov.

Mit o nastanku bogov se imenuje teogonija.

GRŠKI BOGOVI

Zevs – najvišji bog, vladar bogov in ljudi. Poveljeval je vsem bogovom. Vpletal se je tudi v življenja ljudi, razsojal je v sporih, odločal o zmagovalcih bitk, kraljem je podeljeval oblast. Njegova volja se je odražala v nevihtah (njegovo orožje je strela) in ptičjem letu (njegova žival je orel). Čeprav je Zevs živel na Olimpu, se je včasih podal tudi na zemljo. Prevezel je lahko obliko katerekoli živali ali rastline.

Hera – Hera je bila Zevsova žena. Častili so jo kot najvišjo boginjo in boginjo neba. Po značaju je bila zelo ljubosumna, saj se je Zevs zelo rad oziral za drugimi boginjami in dekleti. Bila je zaščitnica žena in zakona. Njena sveta žival je bila pav. Templje so ji postavili v Pozejdoniji in Olimpiji.

Atena – boginja modrosti in znana tudi kot zaščitnica vojskovanja. O tem priča zanimiva anekdota. Zevs je z boginjo Metido pričakoval otroka. Požrl je boginjo, ker se je bal da bo otrok zasedel njegovo

mesto. A nenadoma ga je začela boleti glava in poklical je kovača Hefajsta, da mu je s sekiro preklal glavo. Iz odprtine je skočila oborožena Atena s čelado na glavi. Po materi je podedovala modrost in postala boginja modrosti.

Bila je zaščitnica Aten, skrbela je za nepristranske zakone pa tudi za bolne in reveže. Svetišče so ji postavili na akropoli, kjer lahko delno ohranjenega občudujemo še danes.

Afrodita – velja za eno najbolj čaščenih boginj. Boginja ljubezni in lepote je imela zelo veliko spremljevalcev. Njen mož je bil Hefajst, a se je kljub temu zaljubljala v bogove in smrtnike. Hefajst jo je nekoč zalotil skupaj z Aresom, bogom vojne in jo osramotil pred vsemi bogovi na Olimpu.

Ena izmed najslavnejših zgodb povezanih z Afrodito, je zgodba o zlatem jabolku. Boginja prepira Erida je bila užaljena, ker ni bila povabljen na poroko Peleja in Tetide. Zato je med povabljenec vrgla zlato jabolko z napisom »najlepša«. Zanj so se sprle Atena, Hera in Afrodita. Razsodnik v sporu je bil trojanski princ Paris. Jabolko je prisodil Afroditi. Pod njenim varstvom je ugrabil Heleno, ženo špartanskega kralja Menelaja. To je bil povod za začetek trojanske vojne, ki je trajala deset let.

Ares – bog, ki ga Grki niso preveč častili. Bil je divji in nasilen, niso ga marali niti bogovi. Znan je kot bog vojne in divje se je vojskoval. Modro vojskovanje pa je bilo pod Ateninim varstvom.

Pozejdon – grški bog morja, ki je prebival v morski palači. Z ostalimi bogovi se je pogosto prepiral, prepir pa se ni velikokrat obrnil v njegovo korist. Nagajal je tudi ljudem. Deset let je pregnal itaškega junaka Odiseja na njegovi poti iz Troje, ker je oslepil Pozejdonovega sina Polifema (Polifem je bil Kiklop, velikansko bitje s samo enim očesom).

Grki so Pozejdona zelo častili. Njemu v čast je bilo zgrajenih veliko mest in templjev (rt Sunion na Atiki). Njegov simbol je bil trizob, njegovi živali pa sta delfin in konj.

Hestija – bila je boginja domačega ognjišča, njen simbol je bil ogenj. Postala je zaščitnica mirnega in spokojnega življenja. Ni imela templjev, ampak samo žrtvenike.

Demetra – boginja rodovitnosti in poljedeljstva. Z Demetro je povezana zgodba o ugrabitvi njene hčerke Kore. Njen oče (Zevs) jo je obljubil Hadu (bog podzemlja) za ženo. Demetra je iskala hčerko, a Helij ji je povedal kaj se je zgodilo. Prosila je Zevsa naj poskrbi za vrnitev Kore. Obljubil ji je pod pogojem, da deklica v podzemlju ni ničesar pojedla. A Had se je medtem z njo poročil in dal ji je jesti granatno jabolko. Proglasil jo je za kraljico podzemlja – Perzefono. Demetra je zapustila Olimp in ni več skrbela za rodovitnost zemlje.

Zavladala je lakota in zato je Zevs z Demetro sklenil kompromis. Perzefona je četrtno leta preživela pri Hadu, preostali del leta pa na zemlji. Ko Perzefone ni bilo na zemlji, je Demetra vzela rodovitnost, ko pa se je vrnila, se je začela pomlad.

Demetri v čast so imeli posebne obrede – elevzinske misterije, ki so častili zgodbo o ugrabitvi Perzefone. Njeno svetišče je bilo v Elevzini.

Hefajst – Grki so ga častili kot boga ognja in kovaštva. Živel naj bi pod vulkani in koval orodje za bogove ter junake. Njegova umetnina je bila tudi Pandora (Zevs jo je poslal Epimeteju. Opremil jo je s skrinjico v kateri so bile same nadloge in bolezni. Ko je Pandora to skrinjico odprla, se je vse to razširilo med ljudi).

Skoval je Pozejdonov trizob in Ahilovo opravo.

Artemida – zaščitnica gozdov, travnikov in polj, znana kot boginja lova. Njena puščica ni nikoli zgrešila cilja. Artemida ni prenesla, da bi bil kdo boljši od nje. Zagodla jo je Agamemnonu (mikenski kralj), ki se je pohvalil, da je ustrelil košuto bolje od nje. Maščevala se mu je tako, da je vzela jadrom grških ladij veter in tako preprečila plovo nad Trojo. Odpustila pa mu je takrat, ko so hoteli žrtvovati njegovo hčer Ifigenijo. Njo je nadomestila s košuto in jo odpeljala s seboj.

Hermes – glasnik bogov, spremljevalec mrtvih v podzemlje ter bog trgovcev in popotnikov. Ljudem je sporočal voljo bogov in izpolnjeval je naloge vladarja Zevsa.

Upodabljajo ga s popotnim klobukom, krilatimi čevlji in glasniško palico.

Apolon – bog prerokovanja in vedeževanja, znano je njegovo preročišče v Delfih, kjer je v njegovem imenu govorila svečenica Pitija. Apolon je tudi zavetnik vseh umetnosti. Prebival je na gori Parnas. Bil je oče slavnega grškega pevca Orfeja.

Rimska religija: Grška religija je zaznamovala rimsko, a rimska religija ima svoje korenine, ločene od grških. V nasprotju z Grčijo Rim nima svoje lastne mitologije. Ni zgodb o življenju bogov, njihovih dejanjih, prijateljstev in sovraštev med njimi, ravno tako ni medsebojnih povezav.

Božanski značaj so pripisovali naravnim močem in pojavom, taka božanstva so bila brez imen in celo brez spola. Reklo se jim je NUMINA. Veliko bogov so tudi poimenovali, a spet po naravnih močeh in pojavih. Tako poznamo Febris, (v latinskem jeziku mrzlica) boginjo, ki je prinašala mrzlico. Kloacino, (beseda Cloaca pomeni kanal) ta boginja je nadzorovala odvodne kanale. Rimljani so imeli tudi veliko privzetih bogov – od Grkov so prevzeli dvanajst glavnih bogov, prevzeli so njihove lastnosti, imena pa so jim spremenili. Od Etruščanov so prevzeli obrede prerokovanja kot so: Pregledovanje drobovja, obnašanje ptic... (podobno so prerokovali tudi Grki) Zelo so častili Perzijskega boga Mitro. Bil je bog svetlobe in varuh pred zlimi silami. Vojaki so ga častili kot zaščitnika orožja (ostanke njemu posvečenih svetišč – mitrejev najdemo celo na Ptujju). Rimljani so imeli obrede za prošnjo bogovom, ki so morali biti izpeljani brezhibno. V primeru napak so obred ponavljali. Ko so uvedli koledar, so bili obredi celo natančno določeni. Odvijali so se v krogu družine. To so bila množična praznovanja v katerih posameznik ni imel velike vloge. Rimska vera se ni veliko posvečala posameznikom.

RIMSKI BOGOVI

Jupiter – vrhovni bog pri Rimljanih. Skupaj z Junono in Minervo je sestavljal kapitolinsko trojico, ki je varovala državo. Imel je svoje svetišče na Kapitolu, enem od sedmih rimskih gričev. A v nasprotju z Zevsom, še zdaleč ni njegov izvor tako veličasten in opremljen z rodovnikom. Pri Zevsu je bil znan rodovnik in vse podrobnosti od njegovega rojstva do prihoda na oblast. Rimljani pa Jupitru niso pripisovali božanskih lastnosti, bil je usmerjen bolj v praktično življenje. A ob poistovetenju z Zevsom so mu pripisali še vse lastnosti, ki jih je imel najvišji grški bog.

V najstarejših časih je imel naziv Iuppiter Lapis. Na Kapitolu (tam je bil njegov tempelj) so hranili nekaj starodavnih kamnov. Tudi stara rimska prisega je povezana s kamni (obdržala se je do 1. stol. pr. n. š.). Prisega se je glasila takole: »Če zavestno prevaram, naj me Jupiter brez škode za mesto ali utrdbo izvrže, kot jaz vržem tale kamen« – in kamen so odvrgli. Vloga kamna pa je bila pomembna tudi pri državnih prisegah.

Junona – pri Rimljanih je igrala Herino vlogo. Z razliko od Here je bila bolj povezana z vsakdanjim življenjem. Ženske so jo ob različnih dogodkih častile z različnimi imeni (kot zavetnico poroke, nosečnic in družinskih mater). Posvečen ji je mesec junij.

Njena sveta žival je bila gos.

V zvezi s to živaljo je znana zgodba iz zgodovine Rima, leta 390 pr. n. š. so Galci napadli Rim. Prebivalci sovražnikov niso opazili, posvarile so jih svete gosi iz Junoninega templja.

Minerva – pri Rimljanih boginja modrosti. Bila je ena izmed treh bogov že omenjene kapitolinske trojice. Svoja svetišča je imela na treh rimskih gričih, in sicer Kapitolu, Aventinu in Eskvilinu ter še na nekaterih drugih krajih.

Venera – boginja ljubezni. Pred poistovetenjem z Afrodito je bila zaščitnica vrtov in rastlinstva. Posvetili so ji mesec april. Posebej spoštovana je bila za časa Julija Cezarja. Po Veneri se imenuje tudi eden izmed planetov našega osončja.

Mars – bog vojne. Z razliko od Aresa (grškega boga vojne), ki ga Grki niso preveč častili, je bil Mars toliko bolj pomemben.

Zelo je bil povezan z mestom Rim, saj naj bila dvojčka Romul in Rem (ustanovitelja Rima) njegova sinova.

Marsovo svetišče je stalo na rimskem Forumu in na Marsovem polju (tam so prirejali vojaške vaje). Mars je nad Rim vrgel ščit, da bi ga zavaroval. Kralj Numa Pompilij naj bi dal izdelati še enajst popolnoma enakih ščitov, da pravega ščita ne bi mogel nihče ukrasti. Spravljeni so bili v Marsovem templju na Forumu. Tja je moral priti vsak vojskovodja, se dotakniti ščitov, obljubiti Marsu del vojnega plena in ga prositi za pomoč.

Neptun – bog morja. Prvotno je bil bog voda in je skrbel, da niso presihali studenci, reke in izviri. S Pozejdonom so ga začeli enačiti, ko so se začeli ukvarjati s pomorstvom. Njegov tempelj je bil na Marsovem polju. Ustvaril naj bi konja in bil je zaščitnik konjskih dirk zato so mu postavili tudi oltar v enem izmed cirkusov.

Danes najdemo lik Neptuna na mnogih fontanah (Fontana di Trevi v Rimu). Po Neptunu se imenuje eden izmed planetov našega osončja.

Vesta – rimska boginja domačega ognjišča. Zavetnica družine in v širšem smislu tudi Rima. Njena sveta žival je bila osel. V njenem templju je gorel večni ogenj. Zanj so skrbele svečenice vestalke. V Rimu so jih zelo cenili. Če so koga obsodili na smrt in je na poti na morišče srečal vestalko, so ga pomilostili.

Vestalke so morale paziti, da večni ogenj ni ugasnil. Če se je to zgodilo, jo je najvišji svečenik prebičal, nato pa je morala samo s pomočjo sonca plamen prižgati nazaj.

Vežala jih je tudi zaobljuba devištva. Tisto, ki je to zaobljubo prelomila, so živo zakopali (Real Silvija iz pripovedke o nastanku Rima).

Cerera – boginja rodovitnosti. Preden so jo izenačili z grško Demetro, je bila staroitalska boginja vsega živega. Imela je tempelj na rimskem griču Aventinu.

Vulkan – bog ognja in kovaštva. Posvečeno mu je bilo svetišče na Marsovem polju. V Rimu so imeli njemu posvečen praznik – volkanalije (da bi se obranili požara, so v ogenj metali žive ribe). Zelo so ga častili kovači, ker je bil zaščitnik njihovega poklica.

Diana – boginja lova. Preden so jo izenačili z Artemido, so jo častili kot boginjo življenja in svetlobe. Imela je tempelj na Aventinu.

Merkur – rimski glasnik bogov, bog trgovcev in popotnikov. Po njem se imenuje Soncu najbližji planet našega osončja.

Apolon – edini bog, ki je obdržal svoje grško ime. Bog vedeževanja in prerokovanja. Najbolj je bil cenjen v dobi cesarja Avgusta. Imel je svoje preročišče v Kumah blizu Neaplja.

- ZNANOST

Grška znanost: Začetki grške znanosti so bili povezani s filozofijo. Znanstveno razlago pojavov so narekovale potrebe vsakdanjega življenja. Abeceda je bila pogoj za razvoj znanosti (Grki so jo razvili v 8. stol iz feničanske pisave).

Pomembna veja grške znanosti je bila matematika. Grški znanstveniki so uspeli odkriti velike matematične in geometrične resnice, ki veljajo še danes. Največja imena grške matematike so Evklid, Pitagora, Apolonij in Arhimed.

Pomembni sta bili tudi astronomija in geografija. Napovedati so znali sončni mrk, razlagati lunine mene, sestavili so sončno uro in izračunali zvezdno leto.

Ena začetnih grških znanosti je bila filozofija. Filozofija pomeni ljubezen do modrosti. Je oblika družbene zavesti, ki se loči od vere. Obstaja več vrst filozofije. Jonski filozofi (Heraklit, Demokrit) so se spraševali kaj je temelj vsega obstoječega. Enotno snov sveta so iskali v materiji – materialistični filozofi.

Sofisti so človeka razglasili za merilo vseh stvari. V grški filozofiji so pomenili prehod od materialistične h idealistični filozofiji.

Idealistični filozofi (Sokrat, Platon) so menili, da so naravni zakoni večni in da za njimi stoji bog. Temelj sveta ni materija, ampak ideja, misel, bog.

V helenistični dobi sta se razvili dve novi veji filozofije – stoicizem in epikurejstvo. Stoicizem je priznaval obstoj materije. Človek je sestavni del sveta. Poudarjal je tudi svetovljanstvo. Prvine stoicizma je pozneje prevzela krščanska vera. Epikurejstvo pa je učilo, da sta sreča in uživanje največji smoter človeka.

Med največje grške filozofe spada Aristotel. Osnoval je logiko in sestavil teorijo o štirih prvinah – Zemlja, Zrak, Voda, Ogenj kot temeljnih sestavinah materije.

Rimska znanost: Znanost v Rimu ni veliko napredovala. Znanstvene raziskave so temeljile na dejstvih, ki so prihajala iz Grčije in helenističnega znanstvenega centra v Aleksandriji. Plinij starejši, rimski znanstvenik je napisal enciklopedični priročnik o vseh dotodanjih znanstvenih dosežkih (*Naturalis historia*, 1. stol). V njem je poročal o dosežkih iz medicine, astronomije, naravoslovja in geografije. Nekateri znanstveniki so posvetili medicini. Galen, rimski zdravnik grškega rodu je bil najbolj znan. Bil je osebni zdravnik Marka Avrelija. Na podlagi Hipokratovih misli je razvil prepričanje, da je bolnik središče vseh zdravnikovih naporov. Razširil je svojo razlago o delovanju človeškega telesa, ki je temeljila na spoznanju da so jetra sedež žilnega sistema. Pojavili so se prvi znani alkimijski teksti (Alkimija je bila prednica kemije, ki si je prizadevala spremeniti nežlahtne kovine v zlato in izdelati eliksir večnega življenja.)

- UMETNOST

Grška umetnost: Grška umetnost se je od najstarejše arhajske dobe do helenizma zelo razvila in v 7. stol. razvoja doživela postopno, a globoko spremembo. Grška umetnost ima začetek v mikenski kulturi v 16. stol. pr. n. š. (iz te kulture so se ohranili kiklopski zidovi, levja vrata). Ko je ta kultura propadla, se je začela mračna doba. O tej kulturi pričajo vaze z linearnimi okraski. Prava grška umetnost se je rodila v 9. in 10. stol. pred našim štetjem. Črte in drugi motivi geometrične umetnosti so postajali čedalje bolj dodelani, začeli so se pojavljati tudi liki ljudi in živali. Figure so bile prikazane shematično, niso upoštevali perspektive. Naslednje obdobje grške umetnosti je arhaisko obdobje, ki je trajalo od leta 725 do 500 pred našim štetjem. V tej dobi se je uveljavil orientalski vpliv, zaradi trgovanja Grkov s Feničani. Začeli so se pojavljati cvetlični in vijugasti vzorci. To slikarstvo se je še posebej razvilo v Korintu in Sparti. V Atenah so se malo manj posvečali kolonizaciji in trgovini, zato umetnost nekaj časa ni napredovala. Nastale so tudi prve stvaritve grške arhitekture. Lesene stebre in druge elemente, ki so temeljili na egipčanskih templjih so začeli izpodrivati kamniti izdelki, pojavili so se prvi različni grški slogi – dorski, jonski in korintski. Dorski je najstarejši in najbolj enostaven. Pojavil se je v 2. polovici 7. stoletja pred našim štetjem. Za jonski slog so značilni stebri s polžasto glavo, korintski pa je imel stebre v obliki listne čaše.

Vedno boljše poznavanje človeške anatomije se je izražalo v kiparskih in reliefnih upodobitvah.

Do leta 530 pr. n. š. se je razvilo rdeče figurno slikarstvo. Atene so postale središče novega sloga, ki je zaradi posebej skrbno izdelanih podrobnosti izpodrinil tehniko črnih figur.

Umetnost zgodnje klasične dobe so prizadele socialne in gospodarske posledice perzijskih vojn (490 – 478). Te posledice so močno prispevale k spokojnosti, ki je značilna za naslednje obdobje. Približno po letu 450 pr. n. š. se je začelo klasično obdobje grške umetnosti. Umetnost tega obdobja je bila zadržana v čustvih, nikoli ni prikazovala jeze ali veselja. Bila je neosebna, hladna. Grško – perzijske vojne so pustile velik pečat v umetnosti. Po opustošenju so Atene postale središče umetnosti. A vseeno nikoli ni bila tako barvita kot pred vojnami. Kljub temu so zgradili nekaj najbolj znamenitih zgradb na svetu. Med njimi so Partenon in Erehteion na atenski Akropoli ali Fidijev kip Zeusa v templju v Olimpiji.

Umetniki so vedno bolj upodabljali like ženskih teles. Uspevalo je stensko slikarstvo, ki je izpodrivalo vazno slikarstvo.

V pozni klasični dobi se je umetnost umikala od stroge formalnosti. Uvedli so nagrobno slikarstvo, ki je povečevalo družbeni položaj pokojnega. Ni naključje, saj je ravno v tej dobi nastal s kipi okrašen grob kralja Mausolosa. Po njem se imenuje tudi mavzolej. V tem obdobju se je razvilo draguljarstvo in slikarstvo kot odziv na pridobljeno bogastvo grškega imperija.

Obdobje helenizma (323 – 31 pr. n. š.) je bilo zadnje obdobje grške umetnosti. V Pergamonu je bilo vodilno središče kiparstva in arhitekture. Upodobitve ljudi so zasenčile upodobitve bogov. Mitološka obarvanost je počasi zbledela. Izpodrivale so jo upodobitve slavnih osebnosti (čeprav so bile včasih še vedno idealizirane). Uveljavil se je korintski slog. Na koncu helenistične dobe pa se je uveljavilo kopiranje prejšnjih, klasičnih umetnin.

Rimska umetnost: Nedavno so menili, da je rimska umetnost nadeljevanje grške. Rimljani naj bi kopirali grško umetnost, toda sedaj se je uveljavilo mnenje, da sta si grška in rimska umetnost sicer v marsičem podobni, a Rimljani so grško umetnost močno spreminjali in razvijali. Del grške civilizacije, ki so jo Rimljani prevzeli je prišel do njih v poetruščanjeni obliki. Tisto kar v rimski umetnosti ni bilo grškega, je bilo običajno etruščansko. Npr. realistični značaj njihove portretne umetnosti (za razliko od grške, ki je bila idealizirana). Že ob prvih stikih med obema kulturama so prihajali z vzhoda kiparji in arhitekti, da bi zadovoljili tamkajšnega prebivalstva.

Grška umetnost se je ločevala od rimske po estetskih nazorih in delovnih tehnikah. Negrške so zagotovo velikanske dimenzije, ki poudarjajo moč rimskega imperija. Pri Grkih so se imena umetnikov ohranila, pri Rimljanih pa so bila skoraj vedno anonimna. Vedno je bil naročnik pomembnejši od umetnika, ki je naročeno delo ustvaril (npr: Konstantinov slavolok, Hadrijanov zid, Dioklecijanova palača). Vse je bilo imenovano po vladarjih, ne po umetnikih.

Rimljani so razvili tudi svoje sloge. Tuskanijski slog (podoben dorskemu) in kompozitni slog (kombinacija dorskega in korintskega sloga). Sloge so uporabljali v dekorativne namene, korintski slog pa je bil pri Rimljanih najbolj uveljavljen. Močno so se posvečali dekoraciji notranjih prostorov, veliko bolj kot Grki. Gradili so kopališča (Aquaе Salis – Bath), gledališča in amfiteatre (Kolosej – velik 45.7 metra), mostove čez reko (most čez reko Tagus pri Alcantri), viadukte, akvedukte (največji v Kartagini – dolg 132 km). Urbanistična ureditev je bila ob avenijah, ki so se pravokotno križale, mesto so delile na več kvartov s stanovanjskimi bloki, v jedru pa je bilo gledališče, svetišče, forum, terme ali druge stavbe. Te zgradbe so dosegale velik obseg, gradili pa so jih zelo hitro (začeli so uporabljati opeko in cement).

V času cesarja Avgusta je rimska umetnost dobila očiten političen poudarek. Dal se je portretirati kot večni vladar. V času njegovega vladanja se je uveljavila vrsta rimskih arhitektonskih slogov.

Pod Neronom in plebejsko rodbino Vespazijan so imeli umetniki več svobode, bolj proste roke in so lahko ustvarili kakšno drugačno, bolj ekstravagantno umetnino (primer: Neronova palača v Rimu).

Trajan pa je uveljavil novo smer v kateri so prevladovale praktične in koristne gradnje. V istem obdobju se je razvilo portretno kiparstvo, ki se je odmaknilo od idealizma in se prikazalo včasih celo brutalnemu realizmu. V Trajanovi dobi se je pojavilo zanimanje za umetnost prejšnjih dob in doživelo vrhunec pod Trajanovim naslednikom Hadrijanom. V tem obdobju so prevladovali motivi iz helenizma, to je trajalo med vso Hadrijanovo vladavino in še po njej. Ta umetnostna smer je odločno vplivala na značaj rimske umetnosti v 2. st. našega štetja. V tem stoletju so postali kipi bolj masivni in bolje izdelani.

Nastalo je veliko izdelkov iz bronā, a se jih je le malo ohranilo.

Ohranil se je kip Marka Avrelija, rešilo ga je zmotno mnenje da je to kip cesarja Konstantina. Arhitekti so gradili masivna poslopja kot so tempeljski kompleksi, posebej v vzhodnem delu cesarstva. Križali so rimsko kulturo z drugimi kulturami, npr galorimsko (v današnji Franciji, v Iliriji in Egiptu). Tam stoji Sfinga, ob njej pa korintski

steber – tri kuture v eni: staroegiptovska, rimska in grška. Rimljani so vedno upoštevali kulturo in prebivalstvo katerega so zasedli. V 3. stoletju je zelo veliko cesarjev (24 v 74 letih) (v želji, da bi tekmovali z dosežki prejšnjih cesarjev) začelo delati velike gradbene načrte. Na osnovi le teh se je zgradilo veliko mogočnih palač. V tem stoletju in tudi 4. je bila posvečena skrb obrambi rimskega imperija, zato ni bilo veliko gradbenih dosežkov. Izjema je Dioklecijanova palača v Splitu, ki je znana kot najpomembnejša zgradba tega poznega obdobja.

Življenje Grkov in Rimljanov

- OBLAČILA

Grška oblačila: Preprosta oblačila štirikotnih oblik so sestavljala osnovo grškega oblačenja. Ta oblačila so bila hiton (moško in žensko platneno oblačilo), hlamida (volneno kvadratno ogrinjalo) in peplos (žensko oblačilo speto s sponkami).

V arhaičnem obdobju so oblačila spominjala na obliko dorskih stebrov. Okrašena so bila z drobnimi geometrijskimi vzorci z vezenimi, navpičnimi progami in obrobi.

V klasičnem obdobju so bila oblačila enostavna, narejena s preprostih materialov. Kljub temu so bila elegantna, v njih se je odražal jonski vpliv.

Oblačila helenističnega obdobja pa so bila razkošnejša in barvitejša, nagubana, mehkih in ukrivljenih linij.

V vseh obdobjih so Grki najbolj pogosto nosili oblačila bele barve. V glavnem so hodili bos, nosili pa so tudi preproste sandale z jermeni (krepide) in usnjene škornje.

Rimska oblačila: Rimljani so imeli ravno tako preprost slog oblačenja. Osnovno oblačilo je bilo tunika (v pasu oprijeta srajca brez rokavov, ki je segala do kolen ali do meč in je bila okrašena s škrlatno rdečim trakom – clavusom. Na senatorskih tunikah je bil širok, na viteških pa ozek). Prek tunike so si nadeli togo, široko belo ogrinjalo iz katerega je gledala desna roka.

Ženske so čez tuniko nosile stolo. To je bila dolga obleka s pasom, kratkimi rokavi in elegantno nagubana. Nosile so tudi plašč pallo s katerim so si pokrile glavo, če je bilo to potrebno. Najbolj pogosta obutev so bili gležnarji.

- BIVALIŠČA

Grška bivališča: hiše meščanov so bile lesene ali s surove opeke bile so majhne, temne in tesne brez kopalnic ali večjih oken.

Rimska bivališča: najstarejši tip te hiše je ohranjen v Pompejih imela je vhod, ki je vodil na notranje dvorišče. Tam je bil bazen za zbiranje deževnice, atrij so obkrožale spalnice nasproti glavnega vhoda, pa je bila sprejemnica. Zadaj pa so bile manjše sobe. Tablinij in vrt je povezoval hodnik. To je bil osnoven tip rimske hiše, ki je bil do 3. stol. p.n.št. značilen za rimske etruščanske hiše. Po drugem stol. p.n.št. se je razvil tip za katerega so bile značilne še večje in udobnejše hiše. Take hiše so ohranile tradicionalni rimski tloris, le da so bile večje. Imenovali so jih peristilne hiše. Razpoznavne so po velikem vrtu, imele so kopalnice, knjižnice, podzemne in nadzemne hodnike, jedilnice in druge prostore. V peristilu so hranili marmorne okraske, kipe in umetniška dela. Na glavnem dvorišču je bil drevesni gaj. Na dvorišču so razstavljali reliefe z gledališkimi maskami in okrašene stebre. Vrtne gredice so bile okrašene z živimi mejami iz timijana in rožmarina. Okrog vodnjakov so sadili akant in drugo cvetje. Sadili so tudi borovce, jelke, oleandre, lovor in jabolane. Za rimsko hišo je bil značilen tudi triklinij, uporabljali so ga kot jedilnico. V zunanjih prostorih so posedali poleti ob lepem vremenu.

Inzule so bile veliki najmnjški bloki visoki do 30 metrov, s številnimi stanovalci. Niso se ohranile, ohranili pa so se podobni primerki. Inzule niso bile preveč udobne, bile so zelo drage najemnine, v zgornjih nadstropjih sploh niso imeli vode, stranišča so bila primitivna, ograveli pa so se z žerjavico.

V rimskih domovih so bile kuhinje zelo majhne, imeli pa so tudi zelo malo pohištva. Mize in postelje so bile narejene iz kamna. Na okroglih trinožnih stoli so stregli hrano. Med okrasnimi predmeti so bile priljubljene preproge, zavese, mozaiki, slike in svečniki.

- HRANA

Grška hrana: med najbolj značilna živila, ki so jih imeli Grki spadajo pšenica, vino in olivno olje. Jedli so ribe, fige in olive. Znani so potem, da so imeli velike črede koz, a jih niso uporabili za meso, temveč za mleko in sir. Meso so jedli zelo redko. Živali so ubijali le takrat, ko so jih žrtvovali bogovom.

Rimska hrana: hrana revnejših slojev ni bila razkošna, prehranjevali so se s pšenično kašo in zeljem. Podnevi so jedli zelo malo, tudi v bogatih hišah je bil opoldanski obrok skromen, njihov glavni obrok je bila večerja, ki so jo bogatim ljudem pripravljali najeti kuharji. Radi so pili vinski mošt, še posebej pri predjedi. Revni ljudje niso kuhali, jedli so kar na ulicah. Hrano so ponujale tudi gostilne, imenovane Papinaie, ki pa pri bogatih ljudeh niso bile najbolj priljubljene, ker so v njih bili ljudje nižjih slojev.

Viri:

- www.najdi.si
- www.google.com
- Atene in Rim, DZS
- Družinski leksikon, Slovenska knjiga